

Sygn. akt III AUa 11/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 lutego 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.) SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 2 lutego 2017 r. w Szczecinie

sprawy L. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do świadczeń niezrealizowanych

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 października 2015 r. sygn. akt VI U 760/15

oddala apelację.

SSO del. Gabriela Horodnicka - SSA Barbara Białecka SSA Jolanta Hawryszko

Stelmaszczuk

III AUa 11/16

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 10.08.2015 r. odmówił L. B. prawa do wypłaty świadczenia niezrealizowanego za sierpień 2015 r. po zmarłym ojcu J. B., ponieważ zgodnie z art. 138a ustawy organ rentowy nie ma podstaw do żądania zwrotu kwoty świadczenia przekazanej na rachunek w miesiącu, w którym nastąpił zgon emeryta lub rencisty; emerytura za miesiąc, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego jest świadczeniem należnym, a jego przelew na rachunek w banku, nawet po dacie śmierci ubezpieczonego, stanowi prawidłową wypłatę.

L. B. odwołała się od powyższej decyzji podnosząc że już w 3 lub 4 sierpnia 2015 przekazała do ZUS informację o śmierci ojca, składając jednocześnie wniosek o wypłatę na swoją rzecz ostatniego należnego świadczenia; organ

rentowy nie miał podstaw, by przekazywać świadczenie na konto jej zmarłego ojca, zwłaszcza że termin płatności świadczenia przypadał dopiero na 15. dzień miesiąca, a więc w dniu złożenia przez nią wniosku świadczenie było jeszcze w dyspozycji organu rentowego.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania w całości.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 22 października 2015 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał L. B. prawo do wypłaty emerytury należnej zmarłemu J. B. za sierpień 2015 roku.

Sąd okręgowy ustalił, że J. B. zmarł w 1 sierpnia 2015 r. W dacie śmierci był uprawniony do emerytury, wypłacanej do 15. dnia każdego miesiąca, na rachunek bankowy J. B.. J. B. w dacie śmierci był rozwiedziony. L. B. jest córką J. B.. W dniu 3 sierpnia 2015 w jej imieniu do inspektoratu ZUS w P. złożono, wraz z innymi wymaganymi dokumentami także wniosek o wypłatę na rzecz L. B. niezrealizowanych świadczeń emerytalnych po zmarłym ojcu wraz z odpisem skróconym aktu urodzenia L. B. i oświadczeniem L. B., że nie zna innych osób uprawnionych do ubiegania się o wypłatę niezrealizowanych świadczeń po jej zmarłym ojcu. Świadczenie emerytalne J. B. za sierpień 2015 roku zostało przez organ rentowy przelane na konto bankowe J. B..

Sąd okręgowy rozważył, że zgodnie z art. 130 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, świadczenia, w tym emerytalne, wypłaca się za miesiące kalendarzowe w dniu ustalonym w decyzji organu rentowego ZUS jako termin płatności świadczeń. W myśl z kolei przepisu art. 101 pkt 2 tej ustawy, prawo do tych świadczeń ustaje wraz ze śmiercią osoby uprawnionej. Po ustaniu prawa do świadczeń jego wypłata jest wstrzymywana przez ZUS. Wyjątek od tej zasady został przewidziany w przepisie art. 136 ust. 1 omawianej ustawy, w którym wskazano, iż w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba. Przepis ten stanowi więc znaczne uproszczenie procedur, określając odrębnie (z pominięciem np. zasad rządzących spadkobranie) krąg osób uprawnionych do uzyskania wypłaty świadczenia emerytalnego lub rentowego należnego osobie zmarłej. Przepis art. 136a ust. 2 stanowi ponadto, że w razie śmierci emeryta lub rencisty wstrzymanie wypłaty świadczenia następuje od miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym zmarł emeryt lub rencista.

W ocenie sądu wskazane przepisy mają zastosowanie w sprawie. Sąd okręgowy rozważył, że skoro do świadczeń niezrealizowanych, należnych osobie, która zmarła po wystąpieniu o nie art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ogranicza krąg osób najbliższych, którym przysługuje roszczenie o ich wypłatę, to nie można przyjmować, że do identycznych świadczeń emerytalno-rentowych, tyle że przyznanych zmarłemu przed jego śmiercią, ale nie wypłaconych z uwagi na zgon, uprawniony będzie inny krąg osób. Tym samym stwierdzić należy, że do wszelkich świadczeń, które nie zostały zrealizowane, stosuje się przepis art. 136 cytowanej ustawy i to bez względu na to, czy zostały już przyznane prawomocną decyzją lub prawomocnym wyrokiem.

Sąd okręgowy stwierdził, że L. B., jako córka zmarłego emeryta należy do kręgu członków najbliższej rodziny wymienionych w cytowanym art. 136 ust. 1 ustawy emerytalnej. Wobec śmierci J. B. w dniu 1.08.2015r. wstrzymanie wypłaty należnej zmarłemu emerytury mogło nastąpić dopiero od 1.09.2015r., a co za tym idzie organ rentowy miał obowiązek wypłaty świadczenia za sierpień 2015r., mimo że ustalony wcześniejszą decyzją termin płatności przypadał już po śmierci. Organ rentowy 3.08.2015 powziął wiedzę o śmierci J. B., jak też o osobie, która zgłosiła prawo do wypłaty na swoją rzecz zasiłku pogrzebowego i ostatniego świadczenia emerytalnego. Fakt ten został zignorowany, a wypłaty świadczenia dokonano tak jakby J. B. nadal żył, na jego rachunek bankowy, co stanowiło podstawę odmowy wypłaty świadczenia dla L. B.. W ocenie sądu okręgowego chybione było w tym kontekście powołanie się w zaskarżonej decyzji na przepis art. 138a ustawy, jednak z punktu widzenia L. B. była to okoliczność obojętna – ona bowiem złożyła wniosek w wypłatę na swoją rzecz, najszybciej jak było to możliwe, będąc w pełni uprawnioną do uzyskania wypłaty świadczenia zmarłego ojca. Brak jest więc jakichkolwiek podstaw prawnych do tego, by obecnie obciążać

właśnie ją całkowitą odpowiedzialnością za fakt, iż organ rentowy dokonał dowolnego wyboru podmiotu, na rzecz którego postanowił przekazać świadczenie J. B.. Celem regulacji z art. 136 ustawy emerytalnej jest bowiem m.in. umożliwienie osobom najbliższym faktycznego skorzystania ze środków pieniężnych, które przysługiwałyby zmarłemu i to w sposób szybki, bez potrzeby przeprowadzania postępowania spadkowego. Tymczasem przekazanie przez organ rentowy środków na rachunek bankowy prowadzony dla osoby zmarłej, i to w dacie kiedy organ wiedział już o zgonie świadczeniobiorcy, a więc także i o tym, że środki z tego rachunku nie mogą zostać wypłacone bez przeprowadzenia postępowania spadkowego, prowadzi do obejścia tego przepisu, w sposób całkowicie pozbawiony podstaw prawnych i z pokrzywdzeniem osoby uprawnionej do otrzymania tego świadczenia.

Apelację od wyroku złożył organ rentowy zarzucając błąd w ustaleniach, polegający na przyjęciu, że mimo wypłaty świadczenia na konto zmarłego J. B., świadczenie z tytułu przyznanej mu emerytury za sierpień 2015 r. jest należne L. B., która złożyła wniosek o jego wypłatę. Organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania w całości, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji. W uzasadnieniu apelacji wskazano, że złożenie wniosku o wypłatę należnej emerytury za sierpień 2015 r. przez L. B. nie stanowi podstawy do otrzymania przez nią świadczenia, które zostało wypłacone na konto zmarłego.

Sąd Apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja jest niezasadna.

W ocenie sądu apelacyjnego, sąd I instancji przeprowadził postępowanie dowodowe w sposób określony przepisami procesowymi, dokonał wszechstronnej oceny całokształtu okoliczności sprawy, a wydane orzeczenie zostało oparte na właściwych przepisach prawa.

Apelacja organu rentowego jest bardzo lakoniczna i sprowadza się do odmiennej interpretacji treści powołanego przepisu, niż ta zaprezentowana przez sąd okręgowy, niemniej sąd apelacyjny w całości podziela stanowisko zaprezentowane przez sąd I instancji. Przede wszystkim należy zauważyć, że zaskarżona przez odwołującą decyzja dotyczy rozpoznania wniosku L. B. o wypłatę niezrealizowanych świadczeń po osobie uprawnionej do świadczeń emerytalno-rentowych. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy powołał się na art. 138a ustawy emerytalnej argumentując, że nie ma podstaw do żądania zwrotu kwoty świadczenia przekazanej na rachunek w miesiącu, w którym nastąpił zgon emeryta lub rencisty, bowiem kwotę tą traktuje się jako świadczenie należne zmarłemu. Należy jednak przypomnieć, że zgodnie z przepisem art. 138a jedynie świadczenia wypłacone przez organ rentowy za miesiące przypadające po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy mają charakter wypłaconych nienależnie. Natomiast przepis art. 136a ust. 2 deklaruje, że wstrzymanie wypłaty emerytury następuje dopiero od miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym zmarł emeryt. Oznacza to, że ustawodawca przyznaje prawo do świadczenia również osobie zmarłej (na okres po dniu śmierci). W związku z powyższym nie ulega wątpliwości, że emerytura za miesiąc, w którym nastąpiła śmierć ubezpieczonego jest świadczeniem należnym. Prowadzi to do wniosku, że zmarły w dniu 1 sierpnia 2015 r. J. B. miał prawo do świadczenia za sierpień 2015 r. i było to świadczenie należne, jednak wobec wpłacenia go przez organ rentowy na rachunek bankowy po śmierci posiadacza rachunku, było to jednocześnie świadczenie niezrealizowane. Osoby uprawnione do wypłaty nierealizowanego świadczenia na gruncie przepisów ustawy o emeryturach i rentach wymienia art. 136. Zgodnie z ustępem 1 tego przepisu w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba. Z okoliczności sprawy wynika, że świadczenie z tytułu emerytury przysługujące J. B. za miesiąc sierpień 2015 r. było należne, jednak niezrealizowane, wobec czego L. B., jako córce zmarłego, przysługiwało prawo do świadczenia w formie świadczenia niezrealizowanego, jednakże jedynie na jej wniosek złożony w przepisany termin wynikającym z przepisu art. 136 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Bezsprzecznie L. B. taki wniosek zgłosiła niezwłocznie po śmierci ojca. J. B. zmarł w dniu 1 sierpnia 2015 r., natomiast wniosek o przyznanie świadczenia został w organie rentowym złożony 3 sierpnia 2015 r. Termin wypłaty świadczenia przypadał na dzień 15 sierpnia 2015 r., a więc organ rentowy jeszcze przed dniem przekazania świadczenia był w posiadaniu informacji o osobie, której na mocy art. 136 ust. 1 ustawy emerytalnej powinien wypłacić świadczenie. Nadto decyzja została wydana 10 sierpnia 2015 r., a więc jeszcze przed terminem

przekazania świadczenia na rachunek bankowy zmarłego, a więc przed 15 sierpnia 2015 r. W ocenie sądu apelacyjnego, w każdym przypadku organ rentowy musi mieć na względzie, że zgodnie z art. 123 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 7 i 8 k.p.a. ma obowiązek podejmowania wszelkich czynności niezbędnych do załatwienia sprawy z uwzględnieniem tak interesu społecznego, jak i słusznego interesu obywateli, jak też przeprowadzenia postępowanie w sposób budzący zaufanie jego uczestników do władzy publicznej. W ocenie Sądu Apelacyjnego zatem w okolicznościach tej konkretnej sprawy, organ rentowy bezzasadnie odmówił L. B. wypłaty świadczenia emerytalnego po zmarłym ojcu za sierpień 2015 r.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację organu rentowego.

SSA Jolanta Hawryszko SSA Barbara Białecka SSO del. Gabriela Horodnicka - Stelmaszczuk